

**What do cell-phones and
children have in common?**

בענין שיחת חולין וילדים בבהכ"נ

יהודה ברוך טוכמאן

שבת פרשת פנחס

July 3rd, 2010

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף כח עמוד א (1A)

תנו רבנן: בתי כנסיות אין נוהגין בהן קלות ראש: אין אוכלין בהן, ואין שותין בהן, ואין כאותין בהם, ואין מטיילין בהם

רמב"ם הלכות תפילה ומשיאת כפים פרק יא הלכה ו (1B)

בתי כנסיות ובתי מדרשות אין נוהגין בהן קלות ראש כגון שחוק והיתול ושיחה בטלה

שולחן ערוך אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קנא סעיף א (2A)

בתי כנסיות ובתי מדרשות, אין נוהגין בהם קלות ראש כגון: שחוק והתול ושיחה בטילה....

לבוש אורח חיים סימן קנא (2B)

בתי כנסיות שלנו מקראו מקדש מעט [מגילה כט ע"א], וכתוב [ויקרא יט, ל] את מקדשי תיראו, לפיכך אסור לנהוג קלות ראש, כגון שחוק והיתול ושיחה בטלה, כדי שיהא תמיד מוראו של השוכן בה עליו ...

רמב"ם הלכות דעות פרק ב הלכה ד (3A)

לעולם ירבה אדם בשתיקה ולא ידבר אלא או בדבר חכמה או בדברים שצריך להם לחיי גופן, אמרו על רב תלמיד רבינו הקדוש שלא שח שיחה בטלה כל ימיו, וזו היא שיחת רוב כל אדם, ואפילו בצרכי הגוף לא ירבה אדם דברים...

רמב"ם על משנה מסכת אבות פרק א משנה יז (3B)

ואני אומר, כי הדיבור יתחלק לפי חיוב תורתנו לחמשה חלקים: מצווה, ואסור, ומאוס, ואהוב, ומותר. החלק הראשון, והוא המצווה, הוא קריאת התורה ולימודה והעיון בה, וזו מצות עשה מחויבת: (דברים ו) "ודברת בס", והיא כמו כל המצוות... והחלק השני, הוא הדיבור אשר נאסר, והזהרה ממנו, כעדות שקר וכזב ורכילות ומלשינות וקללה... ובלות פה ולשון הרע, והחלק השלישי, הוא הדיבור המאוס, והוא הדיבור אשר אין תועלת בו לאדם בנפשו... כרוב סיפורי ההמון במה שארע ומה שהיה, ואיך מנהג מלך פלוני בארמונו, ומה היתה סיבת מות פלוני, או עושר פלוני, ואלה יקראו אצל החכמים סיחה בטלה, ואמשי המעלה ישתדלו בנפשם להניח זה הדיבור, ואמר על רב תלמיד ר' חייא שהוא לא סח סיחה בטלה מימיו... והחלק הרביעי, והוא האהוב, הוא הדיבור בשבח המעלות השכליות והמידותיות... והערות הנפש לאלה בסיפורים ובשירים... וכן לשבח המעולים ולהללם במעלותיהם, כדי שייטב מנהגם בעיני בני אדם וילכו בדרכם, ולגנות הרעים בפחיתותיהם, כדי שיתגנו מעשיהם וזיכרם בעיני בני אדם, ויתרחקו מהם ולא ינהגו במנהגם. יש אשר יקרא זה החלק - רצוני לומר: לימוד המידות המעולות והרחקת המידות הפחותות - דרך ארץ. והחלק החמישי, והוא המותר, הוא הדיבור במה שמיוחד לאדם מסחורתו ופרנסתו ומאכלו ומשתתו ולבושו ושאר מה שצריך לו, וזה מותר, אין אהבה בו ולא מיאוס, אלא אם ירצה ידבר בו במה שירצה, ואם ירצה ימנע, וזה החלק ישובח לאדם מיעוט הדיבור, ומן הרביבו בו יזהר בספרי המוסר. אבל האסור והמאוס, הרי אין צריך לדברים ולא לציווי שראוי לשתוק ממנו לגמרי... ודע, כי השירים המחוברים, באיזו לשון שיהיו, אמנם יבחנו בעינייהם, והם נוהגים מנהג הדיבור... ואמנם כארתי זה, אף על פי שהוא מבואר, לפי שראיתי זקנים ואמשי מעלה מאומתינו, שכאשר יהיו במשתה יין, בחתונה או בזולתה, וירצה אחד לשיר שיר ערבי, אפילו היה ענין זה השיר בשבח הגבורה או הנדיבות - וזה מן החלק האהוב - או בשבח היין, יגנו זה בכל אופן מן הגיטין, ואין מותר אצלם לשומעו. ואם ישיר המשורר שיר מן השירים העבריים - לא יגונה זה, ולא יחשב חמור, עם היות בזה הדיבור מה שהזהר ממנו, או המאוס. וזו סכלות גמורה, לפי שהדיבור לא יאסר, ויותר, ויאהב, וימאס, ויצווה באמירתו, לפי לשונו, אלא לפי ענינו. שאם יהיה ענין זה השיר מעלה - צריך לאומרו, באיזו לשון שיהיה; ואם יהיה ענינו פחיתות - צריך להניחו, באיזו לשון שיהיה. ולא עוד, אלא שיש אצלי בזה תוספת, שאם יהיו שני שירים שלהם ענין אחד, לעורר כח התאוה ולשבתו הנפש בו... וזה מחלק הדיבור המאוס... תהיה שמיעת העברי והדיבור בו יותר מאוסה אצל התורה, למעלת הלשון, ושהיא אין ראוי להשתמש בה אלא למעלות, וכל שכן אם יצורף לזה שימוש בפסוק מן התורה או משיר השירים לזאת הכוונה, שאז יצא מחלק המאוס לחלק האסור

מגן אברהם על שולחן ערוך אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קנא סעיף א (4A)

קלות ראש - ובענין זה נהפכין הב"ה לכבית עכו"ם ח"ו [סמ"ק]... האר"י ה' זהר מאוד שלא לדבר ב"ה"כ רק תפלתו ואפי' דבר מוסר ותשובה לא דיבר פן ימטר ממנו דבר חול [הכוונות]:

ספר חרדים מצוות התלויות בלב חלק א' סימן יט' (4B)

וכבר עונש השח אפילו שלא בשעת התפילה כי כן לשון הזהר מאן דמשתעי בבי כנסתא מפני אימת השוכן בו יתברך דתא כתיב במקום גילוי שכינה קול דממה דקה וכתב סמ"ק דיש לאדם לדון קיו מהצמים הצומדים בבית תפלותם שעומדים כאלימים וכן כתב הגלגל לבן יש לאדם ללמוד קיו הצומדים לפני מלך מלכני המלכים הקב"ה,

להם למקדש מעט אין נוהגין בהם קלות ראש כגון שחוק והיתול ושיחה בטלה ועונש העובר על זה גדול מאד כדאיתא בזהר בפי נשא על פסוק כי יפליא אמרו כל בני כנשתא דעלמא מקדש אקרי ושני חכמים מקובלים גדולים בדורינו פסקו הדיבור בבית הכנסת לגמרי רק בדברי תורה ויראת השם והם חכם השלם כמה"ר משה קורדואירו ז"ל והחכם השלם כמה"ר יצחק אשכנזי זצ"ל

פרי מגדים אורח חיים אשל אברהם סימן קמ"א ס"ק א (4c)

(א) קלות... ויש לגעור במי שמשיח שיחת חולין בבית הכנסת, אף על גב שאין שיחה "בטילה" (דבלאו הכי אסור, כל השח שיחה בטילה עובר בעשה יומא י"ט, ב, מדרבנן עכ"פ) לצורך פרנסה, דבחוח שרי בבית הכנסת אסור, עיין בספר דעת חכמה [דברי חכמים] בסולת בלולה סימן קנ"א אות ב' בשם הראשית חכמה [שער היראה פרק ה] כתב כן, יע"ש שמאר"ך מגודל האיסור, ובשער שבת [שם] פרק חמישי בשם זוהר ויקהל [ח"ב רה, ב] בשבת אסור לדבר בבית הכנסת אפילו צרכי ציבור וחשבונות של מצוה שם, דבחוח שרי, ועיין מ"א [סימן] קנ"ו [ס"ק] ב; אשל אברהם שם סוף הסימן] ורש"י יומא י"ט ב' [ד"ה ולא בדברים] שיחת חולין גמאי וקלות, ומכל מקום לשון שו"ע לאו דווקא:

תלמוד בבלי מסכת יומא דף י"ט עמוד ב (5A)

תנו רבנן: ... ודברת בם - בם יש לך רשות לדבר, ולא בדברים אחרים... אמר רבא: השח שיחת חולין - עובר בעשה, שנאמר ודברת בם - בם ולא בדברים אחרים, רב אחא בר יעקב אמר: עובר בלאו, שנאמר (קהלת א) כל הדברים יגיעים לא יוכל איש לדבר.

מגן אברהם סימן קמ"א ס"ק ב (5B)

השח שיחת חולין עובר בעשה פי' דבר גמאי וקלות ראש (יומא)

פרי מגדים אורח חיים אשל אברהם סימן קמ"א ס"ק ב (5c)

ומה שכתב [המ"א] גמאי וקלות ראש רש"י יומא י"ט ב' [ד"ה ולא בדברים] שיחת הילדים, ובאבות פרק ג' משנה י' שיחת הילדים פירש רש"י ליצנות וקלות ראש, ועיין ר"מ פרק א' מאבות [משנה יז] חלק ג' דבור הנמאס, ומכל מקום לא נתנה תורה למלאכי השרת, ורב מנע ממנו:

זוהר כרך ב (שמות) פרשת ויקהל [דף קצד עמוד ב] (5D)

כיון דעאלו עמא קדישא לבי כנישתא אסיר לאשתדלא אפילו בצורך כי כנישתא אלא במלי תושבחן וצלותא ואורייתא וכדקא חזי לון, ומאן (רו) א אמור קה א) דאשתדל במלין אחרניו ובמלין דעלמא דא איהו בר מש דקא מחלל שבתא לית ליה חולקא בעמא דישראל

משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קמ"א סעיף א (6)

(ב) ושיחה בטילה - היינו אפילו שיחת חולין שהיא לצורך פרנסה דבחוח שרי בביהכ"נ אסור ובפרט שיחה בטילה לגמרי דבדואי שראוי למנוע תמיד מזה [פמ"ג], ובזוה"ק פ' ויקהל הפליג מאד בגודל העון הזה וכ"ש שיש ליזהר בביהכ"נ וביהמ"ד מעון דבורים אסורים כגון לשה"ר ורכילות ומחלוקת וקטנות כי מלבד שהם עונות חמורים מאד עוד יגדל העון יותר במקום קדוש כי הוא מזלזל בכבוד השכינה ואינו דומה החוטא בינו לבין עצמו לחוטא בפלטיין של מלך לפני המלך ועוד יגדל הרעה בזה שהוא מכשיל גם את הרבים בעונות החמורות... ובעו"ה באין מזה כמה פעמים לידי חרפות וגידופין והלבנת פנים ברבים... ולידי הכאות ומלשינות וגודל חילול שם שמים בין האומות... ע"כ הירא וחרד לדבר ה' ישם תמיד עיניו ולבו לזה שלא לדבר שום דברים בטלים בביהכ"נ וביהמ"ד והמקום הזה יהיה מיוחד אצלו רק לתורה ולתפלה:

בית הבחירה למאירי מסכת יומא דף י"ט עמוד ב (7A)

דרך צחות אמרו השח שיחת חולין עובר בעשה שנאמר ודברת בם ולא בדברים בטלים:

שפת אמת מסכת יומא דף י"ט עמוד ב (7B)

שם בגמ' אמר רבא השח שיחת חולין עובר כו' ולא בדברים אחרים, וקשה דע"כ א' אפ"ל כו' דא"כ למה דוקא שיחת חולין דאפ' דברים ההכרחים משמע לאסור מדכת' בם, גם קשה דלמה צריך להוכיח מדכת' בם תיפוק ל' כיון דתמיד מוטל עליו המצוה ודברת א"כ בשעה שידבר דברים אחרים מבטל המ"ע של ודברת:

רמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק ד הלכה ט (8A)

ואין משיחין בבית המדרש אלא בדברי תורה בלבד, אפילו מי שנתעטש אין אומרים לו רפואה בבית המדרש ואין צריך לומר שאר הדברים, וקדושת בית המדרש חמורה מקדושת בתי כנסיות.

שולחן ערוך יורה דעה הלכות תלמוד תורה סימן רמו סעיף יז (8B)

אין משיחין בבית המדרש אלא בדברי תורה, אפילו מי שנתעטש, אין אומרים לו רפואה, בבית המדרש, וקדושת בית המדרש חמורה מקדושת בית הכנסת.

8c

שולחן ערוך הרב הלכות תלמוד תורה פרק ד סעיף יא

ולפיכך אסור להשיח שיחה בטלה בבית המדרש כמו שאסור בבית הכנסת ואפילו מי שנתעטש אין אומרים לו רפואה בבית המדרש ואפילו שלא בשעת הלימוד ואצ"ל בשעת הלימוד שנתעטש גדול כמו שאמרו חכמים שמאכילין אותו גחלי רתמים:

9A

ט"ז על שולחן ערוך יורה דעה הלכות תלמוד תורה סימן רמו סעיף יז

(ו) אין אומרים לו רפואה כו'. - כתוב בפר"ש ואפשר שזהו דוקא בימיהם שלא ראו מספריהם לחוץ כ"ש שלא היו משיחים אבל עכשיו דבלאו הכי אין נזהרין אומרים רפואה עכ"ל. ולא היה לו לכתוב דבר זה לבנות קולא מלבו דאף דמימינו בא"ח סימן פ" (ע"ן סברא כזו לענין חתן שקורא ק"ש עכשיו כיון שגם שאר בני אדם אינם מקובים היינו משום שנמשך מזה דבר טוב שיקרא ק"ש מה שאין כן כאן שימשך מזה דבר ממונה שהשומע סבר מדהותרה עכשיו לומר רפואה הותרה הרצועה וישיח גם כן שיחה בטלה וכבר אנו מזהרין בזה בעונש גחלי רתמים ח"ו, ע"כ אין להשיח בזה להקל ואדרבה יהיה הרב מזהיר ע"ז וילמדו ק"ו לאיסור שיחה בטלה והמרבבה בכבוד התורה ה"ז ממכוד ומשובח:

9B

ש"ך על שולחן ערוך יורה דעה הלכות תלמוד תורה סימן רמו סעיף יז

טז אין אומרים לו רפואה - מפני ביטול ב"ה וכתב הפר"ש אפשר דהו דוקא בימיהם שלא ראו מספריהם לחוץ כל שכן שלא היו משיחים אבל עכשיו דבלאו הכי אין מהרים אומרים רפואה ע"כ:

9c

אליה רבה סימן קנא

באליה זוטא [סי' קנ סק"ג] כתבתי זה לשוני, מצאתי כתוב [עטרת זקנים סק"ג]. המתעטש בבית הכנסת אין אומרים לו רפואה, מיימוני ע"כ... ועתה עיינתי ולא מצאתי היכן הוא בהמיימוני כו', ואדרבה מדכתב פ"ד מה' ת"ת [ה"ס], וכן בטור יו"ד וש"ע סי' רמ"ו [סי"ז] דין זה על בית המדרש, משמע בבית הכנסת מותר, שהרי כתבו עלה דקדושת בית המדרש חמיר מקדושת בית הכנסת... כתב הכסף משנה וב"י שם דמקורו הוא מש"ס פ' אלו דברים [ברכות נג ע"א], ושם איתא של בית רבן גמליאל לא היו אומרים מרפא מפני ביטול בית המדרש, וא"כ בית הכנסת מנול, ודוחק לומר דהוי נמי ביטול תפלה. ועוד דגם בבית המדרש כתב הש"ך שם [ס"ק טז] בשם הפר"ש [סי"ה] ל"ן דזקא בימיהם שלא ראו מספריהם לחוץ כל שכן שלא היו משיחים, אבל עכשיו דבלאו הכי אין מהרים אומרים רפואה, אף דה"ט"ז שם [סק"ן] החמיר, היינו משום כבוד התורה ע"ש... ובין כך ובין כך נראה להקל בבית הכנסת אפילו כשעוסק בתפלת המקום שמוותר להפסיק.

10A

תרומת הדשן סימן רעג

העולם נהגו ליהנות בכמה הנאות מן התיבה ומפות ומעילים של ספר תורה באקראי יש צד היתר בדבר או לאו? תשובה: יראה דאם לא התנו עליהם בתחילה שיוכל לעשות בהן תשמישו, מילתא דפשיטא היא דאין צד היתר בדבר אפילו תשמיש עראי דאקראי... ואם דלא זהירין ככל הני אפי' בלא התמאה נראה ליישב בדוחק, משום דהאידיא כמעט אי אפשר ליזהר לפי שיש לנו ספרי תורות רבות בבית הכנסת שיש להן הרבה מעילים ומפות, גם יש לנו ספרים רבים חומשים ומחזורים בבית הכנסת, ומאריכין אנו בשבתות וימים טובים בבית הכנסת בזמירות ובפיוטים מה שלא היה כן בימיהם, ולכך קשה מאד ליזהר שלא ייחוו ספרים על התיבה, או שלא יטלו מעילים ומפות לכסות בהן ספרים, או גם שלא ישעמו עצמם על התיבה וישבו על המעילים ומפות... וכיון דהכי הוא לב בית דין מתנה עליהם כי היכי דלא ליתו בהו איניש לידי תקלה.

10B

שולחן ערוך אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קנד סעיף ה

הגה: ונהגו ליהנות בכמה הנאות מדברי קדושה... וכתבו הטעם משום דכיון שנהגו כן, ואי אפשר ליזהר, לב ב"ד מתנה עליהם מעיקרא, כדי שלא יבאו בני אדם לידי תקלה, אף על גב דלא התנו כאילו התנו דמי. (תרומת הדשן סימן רע"ג וב"י).

11A

ערוך השולחן אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קנא

יש לתמוה על מה שעכשיו מקילים לדבר ברה"כ וברבה"מ אחר התפלה כמה דברים של חול ומעשה כהיתר, ונ"ל דס"ל כשיטת הרמב"ן שיתבאר דבתי' כנסיות של בכל על תנאי הן עשויות אפילו בישוב לדבר שמוכרחין לכך ואנחנו חושבים זה להכרח כל אחד לפי עניינו

11B

ביאור הלכה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קנא

אבל בישוב וכו' - הנה בפירושא דסוגיא דעל תנאי הן עשויות יש כמה שיטות. היינו שיטת התוספות והרא"ש דבישוב לא מהני תנאי ובחורבנו מהני. ושיטת רש"י והא"ז דאפילו בישובו מהני תנאי. ושיטת הרמב"ן והר"ן... דאפילו בחורבנו לא מהני תנאי שישתמש בו להדיא בשלא מדוחק אבל כשהוא מדוחק אפי' בישוב מהני תנאי. [מדוחק קרי כשהוא להאכיל העניים לצורך שעה או להשכיב שם]. והנה אף שהמחבר העתיק לדינא דבישובו לא מהני תנאי מ"מ נראה מדברי הט"ז בריש הסימן דכשהוא מדוחק וכו"ל יש לסמוך על הרמב"ן דאפילו בישובו מהני והדין עמו שכן הוא ג"כ דעת הר"ן והרשב"א וגם יש לצרף לזה דעת רש"י ואו"ז דס"ל דאפילו בישובו מהני תנאי. ודע עוד דאפילו לדעת רש"י ואו"ז דמהני תנאי אפילו בישובו מ"מ לקלות ראש ממש כגון שחוק והיתול וכיוצא בו פשיטא דלא מהני

חונם ורחב דמימ חכמי חכמי, משום דנהו אסרו כל שיהיה
שכיח משום ביטול תורה חלה במקום שיש עליו דין ציבורי,
וכי כשכחמו שלא יחול על מקום זה דין ציבורי ממילא ליה
איכור שיחה הולך שאינה על בטלה. כנגמיל להלויק דברי
הפרישה, וכפ"י תלמידי

(12)

שו"ת להורות נהג אורח חיים חלק א' סימן ו'

ואולי יש מקום לדון לפי זה — כפי על שיהי בשם התפלה
עלמס לא מלאחי שום דר קולא, וכמו שבאר ברמיכות בספרי
סקמן מקדש משם פרק ד ובי, חונם כל שיהי ציבורי שלא
בשפת התפלה חטוב צריי בקיור הנחן מה שיש לדון בה.
(3) בית ניי ספרי, מה ישנו בני ישיבת חובבי ציונים,
האפשר לגזור שישנו מחסום לפיהם כל היום —

הנה מתקן דין מצוה צריי ויד (סי רמי סי) דאין
מביחן ציבורי חלה בדברי תורה ואפילו רשאי לין אומרים.
וצריי כרז זיל (כי חיה פיר היל) קהב, לפילו שלא

בשפת הלימוד לין אומרים רשאי ציבורי, ואולי בשפת
הלימוד שפגשו גדול שמתקנין אותו נחלי רחמים, חונם השני
ייד (סס סקטיו) הביא מהפרישה דעכשו דגלויי לין
חברים, אומרים רשאי, וכפ"י (גם סקטיו) חמה על
הפרישה שאין לגדול קולא מן הלך טייש. ותלמה דברי
הפרישה ליי דהא גופא קשיא על שאין סברין שפגשו.

(2) וצ"ע דין סנה הפרישה טפיי המבואר בתפ"ד והנה

י"ל דכיון שראו שמתמספו הדורות ואי אפשר מלשוח ציבורי
דמריק גם כה לג צ"ד מהנה.

(7) ראוי המבואר בנגיל (סי קריא סקיד) דנקלות ראש
לא מהי תלמי טייש, מיה ליי, דבאמה גדר קלוח
ראש מבואר צריי (סי קריא סי) דהיינו שחוק וחיוב
שיחה בטלה, והוא מלשון הרמב"ם (סיי חתמה כ"ו). וגדר

ושיחה כגון זו אסורה ציבורי מדינה דגמיל. חלה שגדולי
המקובלים והכמי המבואר אסרו כל שיחה הולך ציבורי
וכמלה מהצדיק, וכמשיי חברים שכוונה להגן לוח ח. והיינו
לפילו שיחה שאינה על בטלה ובגון לארך פרנסה וכוונה,
וכמוהו בשמי (סי קריא חיל סקיה) וצריי גם. חלה שפיה
לין זה גדר קלוח ראש, וממילא י"ל דלמנן שיחה הולך שאינה
על בטלה שפיר מוטיל תלמי וצריי דלך צ"ד מהנה.

(8) ראוי דבאמה נראה דין ציבורי כי דינים, חלה משום
דין קדושה ציבורי אשר משום זה אסורה זו קלוח
ראש והיינו שיחה בטלה, חבו דיון שצריי כי ציבורי (סי
קריא), תנהי משום דין ביטול תורה אשר משום זה אסורה
כל שיחה שהוא ציבורי והלשון שצריי כי חיה (ייד סי)

(13)

לקוט יוסף אורח חיים סימן קמ"א

כס מי שיש לו מכשיר טלפון נייד [פלאפון] צריך לכתוב קודם שיכנס לבית הכנסת, כדי שלא יצלל באמצע התפלה, ויגרום לביטול כוונת
המתפללים. [וגם לא ישארו במצב של רשיטה, כיון שהדבר יפריע לו עצמו לכיון בתפלה]. ומן הראוי שהגבאים שומרי משמרת הקדוש יעירו
לכנסים לבית הכנסת עם פלאפון פתוח, שיכתובו עם כניסתם לבית הכנסת. [כן הוא בספר משנת יוסף חלק ב' (סימן כז). ואם מותר
להתפלל עם פלאפון החגור במתניו, יש שכתבו שהדבר תלוי אם המנהג כיוון לפני המשיאים [המלך] עם פלאפון חגור במתניו, שאם אין
נוהגים לעמוד כך בפני הנשיאים, אז גם בתפלות שמונה עשרה אין להתפלל כך. ובפרט שברתי התפילה של הגויים אין מרשים להכנס לשם
עם פלאפון תלוי במתניו]

(14)

רש"י מסכת יומא דף יט עמוד ב

ולא בדברים אחרים - שיחת הילדים והלוח ראש

תפנת ראיתי בני מאבדת השולחן
אל קלר צריי (סי י"ג) שכתב על מה שכתבו לדבר ציבורי,
די"ל דאם מהי תלמי דאפשר שאין זה קלוח ראש, או י"ל
דכמו שכתבו לאטול לתיח קדי שלא יתבטלו מלימודם אפשר
שכתירו גם להגומדים עם לדבר ג"ל דגריים הלהריים כרי
שלא יתבטלו מלימודם כשיקראו בכל פהם ללאת טייש.

(1) ומה שכותב בני ראשית חכמה והנה צריי (סי קריא
חיל סקיה) דבציבורים חף שחיה לגוד פרנסה
אסורה דשיח בטלה בלתי אסור ודינר נעשה מדרבנן טפיי
ויכולת (יי) טפ"ד. הנה בלמה צריי וצ"י לא חבר
שיחה שיחה בטלה בטלה, וי"ל דהו בוי רק אבאמחה ולא ע"ד
דין ממש וכמשיי ככ"ג נתפר חות ילוי (סי י) טייש.
וטוד דכרי ריה יומא עם מפרס דגדר חדש, דהא דשבר
נעשה בינו רק בשפתיות מלימודו טייש, וברמב"ם (פי
מדינה כ"ד) "ולא כתב גודך דין איכור ממש.

וציבורי אבא חביל קראו הרמב"ם דיבור המתקן, חלה
כתב שאין זו לא סבורה ולא מרי טייש, כרי צריי שאין
בהו גדר איכור מדינה. משליי ציבורי אסור מדינה. [וישן

(2) חשייב בית ניי חס יש משום תחוי כיוכרל בשולחן
אותו ציבורי ארוב דבר וכוה מראש שחבר
מלשוח ציבורי — כפי לא מליט חמש יוכרל חלה דגדר
שפטור זו מן הדין וכוה רחב להחמיר על עמו, ואם לא יחמיר
צ"ל לא שפיר איכורל, וכהו דנרעה (יי) גבי חתן ברוב
לקוח קיי מדינה שפיר וסי מייא (סי י) כהו, וכן
בהפילו דריי צריי חייח (סי ליד סיג), ובחשך שרי
(ח"ב סי מ"ד). ומיין מייא (סי ליד סקיה) דיון כל הפטור
מן דגדר ועושהו קלוח כדיוט. — חלה חס כוח חבר לקוח
מה שבוט מחייב טפ"י דין חף שריים מתלמי זו, ואם לא
יקיים יעבור עזרה, קיי כהו הרמ"א (סי ח סי"א) חלה
יחזיק מלמי צריי המתלמיים מלי צעודה כשייח. חלה
שכיה ניי הביא בלגרת חריל מדברי רבינו יונק ז"ל בני
הירלח, שכתב יצפורו צניה הכנסת אל ידבר דבר חול עם
אדם, ואף כי בשפת קריאת התורה, ואם ישנו חלו בני אדם
המדברים, יגיע שפתיו וידמה מלמו כמתפלל ואל יתפאר למד
חיי מדבר, כי כן המתפאר כמעט כהו נובל חס שפירי פכנייק.
קדם בלמה לא כתב חלה דכיוי שיכל להבטור משני. לא
יתפאר למד חיי מדבר, חלה כשחי אפשר להסתור ודחי שלא
כותר לו לדבר משום חמש יוכרל ובתפלות, דמשום ויכרל לא
קותרב שום מתנה איכור. ומה שלא חייבם להוכיחם, יפב
כתב בית דמיי שכתב מוחקים צדך ועטוב שיכוו שובנו

של"ה מסכת תמיד פרק גר מצוה (ISA)

קא. שיחת ילדים בבית הכנסת איסור גדול. והנה אעתיק דברי מוסר שמצאתי בספר נקרא דרך חיים (למחר"ס די לוחאט) דף ע' וזה לשונו: גרסינן בריש מסכת חגיגה... טף למה באין, כדי ליתן שכר למביאייהו. וכתבו שם בתוספות (ד"ה כדי): ועל זה סמכו להביא קטנים לבית הכנסת, עד כאן. אמר מנחם, בזמן הזה יש טף בא לבית הכנסת לתת עומש למביאייהו. לפי שהוא בא לחלל קדושת בית אלהים, ולשחוק בו ככרונבות קריה. יקומו לצחק זה עם זה, זה מצחק עם זה, זה מרנן זה בוכה, זה מדבר זה צועק, זה רץ אילך זה רץ אילך, רץ לקראת רץ ירוץ. ויש אשר יעשה צרכיו בבית הכנסת, ואז יאמרו מים מים, ויש אשר יתן אביו בידו ספר והוא ישליכו לארץ, או יקרעוהו לשנים עשר קרעים, סוף דבר, מקול שטטתם כוונת המתפללים נפסדת, ומצא שם שמים מתחלל, והמביא טף בזה האופן לבית הכנסת, אין ראוי לו לקוות על זה שכר, כי אם לראג מן הפורענות. הא למה הוא דומה, לאיש שיש לו עבד שוסה, והלך לדבר אל המלך ועבדו עמו, עמד העבד בשטותו וביזה את המלך וחירפו ואדוניו ראה ושתק, הלא יקצוף המלך על אדוני העבד, ויאמר לו: לא עבדך בזני, כי אם אתה, וייסרהו כדי רשעתו. ולעבד לא יעשה דבר, אין לעבד חסא, כי חשכו אלוה חכמה, ולא חלק לו בבינה. והנה כן הדבר הזה. ולא עזר, אלא שלפעמים גם האבות משתקים עמם למען ספות הרוה על הצמאה. והיותר רע, כי יגדלו הנערים על זה המנהג הרע, והתכונה הזרה, וכל אשר יגדלו עוד יוסיפו סרה להבזות בעיניהם ענין בית הכנסת וקדושתו, ולא יתנו כבוד לתורה. וכיון שעבר אדם עבירה ושנה בה, התורה לו (ראה קידושין מ א) גם כי יזקין ממנה לא יסור... סוף דבר, ראוי לאדם שלא להביא הטף הקטן מאד לבית הכנסת, כי יפסיד בהביאו ולא יכונה, אך הטף הגדול קצת, יביאנו לבית הכנסת, ולא ייתנו לזוז ממקומו, וילמדוהו ויזרחוהו לענות אמן וקדיש וקדושה, ולא ינחורו לדבר דבר הבאי, וילמדוהו לשבת שם באימה וביראה. ובה יהיה לו שכר טוב מאת השם יתברך, תחייהו העץ חיים כי התורה נקראת עץ חיים, והכוונה יגידלו בניו לתלמוד תורה, כי זה יהיה סיבה שיחיו ויגדלו הנערים, וגם עד זקנה ושיבה אלהים לא יעזבם. אך אם יסירם מהתורה בקסמתם כדי ללכת אחרי ההבל והעושר והסחורות, קרוב הדבר שבסבת זה ימותו בקוצר שנים, כך אמרו רבותים ז"ל בספרי (פרשת עקב יא, יט), כשהתניק מתחיל לדבר, אביו מדבר עמו לשון הקודש ומלמדו תורה... עכ"ל (דרך חיים).

תנא דבי אליהו ח"א פרשה יד (ISB)

מעשה באדם אחד שהיה עומד הוא ובנו בבית הכנסת, וכל העם עובין אחר העובר לפני התיבה הללויה, ובנו עונה דברים של תפלות. אמרו לו, ראה בכך שהוא עונה דברים של תפלות, אמר להם, מה אעשה לו תיסק הוא. ישחק, שוב למחר עשה כאותו עיניו, וכל העם עובין אחר העובר לפני התיבה הללויה, והוא עונה דברים של תפלות, אמרו לו, ראה בכך שהוא עונה דברים של תפלות, אמרו להם, מה אעשה תיסק הוא. וישחקו כל אותן שמונת ימי החג ענה בנו דברים של תפלות, ולא אמר לו דבר, אמרו, לא יצאת אותה שנה ולא שנת ולא שילשה, עד שמת אותו האיש, ומתה אשתו, ומת בנו, ומת בנו, ויצאו לו חמש עשרה נפשות מותר ביתו, ולא גשתי' לו אלא זוג אחד של שני בנים בלבד, אחד היגר וסעא, ואחד שוסה ורשע.

משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפלה סימן צח סעיף א (16)

(ג) בניו הקטנים - בשל"ה קורא תגר על המביאים ילדים לבהכ"נ. והיינו קטנים שעדיין לא הגיעו לחינוך מסעם כי הילדים משתקים ומרדדים בבהכ"נ ומחללים קדושת בהכ"נ וגם מבלבלים דעת המתפללים ועוד גם כי יזקינו לא יסוקו ממנהגם הרע אשר נתחנכו בילדותם להשתגע ולבנות קדושת בהכ"נ אבל כשהגיעו לחינוך אדרבה יביאנו אתם לבהכ"נ וילמדוהו אורחות חיים לישב באימה וביראה ולא ינחורו לזוז ממקומו ויזרחוהו לענות אמן וקדיש וקדושה ע"ש בסוף עפ"י תפילה וקה"ת. ועיין בתנא דבי אליהו ח"א פי"ג גודל העומש שיש להאב שמניח את בנו לענות דברים של הבל ותפלות בבהכ"נ:

תלמוד בבלי מסכת חגיגה דף ג עמוד א (17A)

תנו רבנן: מעשה ברבי יוחנן בן ברוקה ורבי אלעזר (ב) חסמא שהלכו להקביל פני רבי יהושע בפקיעין, אמר להם: מה חידוש היה בבית המדרש היומן?.. שבת של מי היתה? - שבת של רבי אלעזר בן עזריה היתה. - ובמה היתה הגדה היומן? אמרו לו: בפרשת הקהל. - ומה דרש בה? (דברים ל"א) הקהל את העם האנשים והמשים והטף אם אנשים באים ללמוד, משים באות לשמוע, טף למה באין? כדי ליתן שכר למביאייהו. - אמר להם: מרגלית טובה היתה בידכם ובקשתם לאבדה ממני!

תוספות מסכת חגיגה דף ג עמוד א (17B)

כדי ליתן שכר למביאייהו - ועל זה סמכו להביא קטנים בבית הכנסת.

מהרש"א חידושי אגדות מסכת חגיגה דף ג עמוד א (17C)

משים באים לשמוע טף למה כו'. יש לעיין בזה דהא כתיב בתר הכי באותו ענין ובניהם אשר לא ידעו ישמעו ולמדו וגו'. הרי שאף הקטנים אשר לא ידעו הם בכלל שמיעה ולמוד, וי"ל דהווא קרא בקטנים שהגיעו כבר לחינוך והם בכלל שמיעה ולמוד כדאמרינן קטן שהגיע לחינוך אביו מלמדו תורה, ואשר לא ידעו היינו שאינו יודעין לשמוע ולעשות שחבר בקרא גבי אנשים ומשים... ובדרך צחות אותיות טף שלפניו ולאחריהם הם אותיות ע"ף ח"י דהיינו שמביאין הטף בבהמ"ק להחזיק עץ חי...

רמב"ן דברים פרק לא פסוק יב (18A)

(יב - יג) וביהם אשר לא ידעו ישמענו ולמדו - הם הסף, כי ישמענו וישאלו, והאבות ירגילום ויתנו אותם, כי אין הסף הזה יונקי שדים, אבל הם קטני השנים הקרובים להתחנך, וזה טעם ולמדו ליראה - בעתיד, כי למעלה אמר ולמדו ויראו - אבל רבותינו אמרו (חגיגה ג א), האמשים ללמוד והמשים לשמוע, והסף למה בא, ליתן שכר למביאייהם:

אברבנאל דברים פרק לא (18B)

ועל הסף ביאר ואמר ובניהם אשר לא ידעו ישמענו וילמדו ליראה את ה' וגו'. רוצה לומר שבכאם בימים שתחול בהם חובת שמירת המצוות וקיומם יקל משא האבות וטרחם המוטל עליהם להביאם בעול מלכות שמים במה שקדם להם מההרגל בקטנותם לבא שמה, האמנם מצינו במסכת חגיגה... וקשה עלי מאד איך שאלו באגדתם סף למה הו' באינו, ואיר השיבו ליתן שכר למביאייהם, ושבת ר' יהושע הטעם הזה וקראו מרגלית... אם התורה בארה הטעם האמתי בדבר איר בארו בזה ז"ל טעם אחר תלוש בהגנה, ואולי החכמים ההם ז"ל הבינו שאמרו ובניהם אשר לא ידעו, אינם הסף שזכר למעלה אלא הבנים והדורות הבאים אחריה' שישמענו מפי אביהם ויבואו ליראה כל הימים, כי תמיד אמר בכתוב ובניהם אשר יבאו אחריהם על הדורות הנמשכים ומשאר א"כ ביאת הסף שהם הקטנים שהיתה בהם שמיעה ולא למוד ליראה סבלי טעם, ועל זה אמרו שראו לתת שכר למביאייהם, והשכך ההוא היה קלות הטורח להביאם לירא' את ה' ולשמוע מצותיו מפני ההרגל והמנהג הקודם אליהם לבא שמה ולשמוע את דברי התורה

אור החיים דברים פרק לא (18C)

(יג) וביהם אשר וגו'. חלוקה זו כנגד הסף שהזכיר בפסוק הקהל, אמר הטעם הגם שלא הגיעו עדיין ללמוד אף על פי כן ישמענו וילמדו ליראה את השם פירוש לחנכם ליראה את ה', ולזה לא אמר כדרך שאמר בפסוק הקהל ילמדו ויראו שהם שני דברים אלא ולמדו ליראה פירוש שבה ילמדו ויראת שמים, ואומרו כל הימים כי כשהקטנים מתחנכים ליראה יתיסד בהם יראת ה' כל ימיהם, ורבותינו ז"ל אמרו (שם) וז"ל והסף למה ליתן שכר למביאייהם ע"כ, ואולי שמתנים טעם לקטני קטנים שאינם מבינים דבר שגם הם וכללים בכלל הסף שאמר הכתוב, ומה שנתן הכתוב טעם ישמענו ולמדו, הוא לבניהם אשר יתחילו בהן:

כלי יקר דברים פרק לא פסוק יב (18D)

(יב) הקהל את העם האמשים והמשים והסף, אמרו חז"ל (חגיגה ג א)... סף למה באים ליתן שכר למביאייהו, משמע מזה שמדבר בסף שלא הגיעו לחינוך דאם לא כן לא הוצרכו לטעם... וזה דוחק גדול כי זה דומה כאילו צוה שישאו עליהם משא מעצים ואבנים לבית ה' כדי ליתן שכר למביאייהם, ונראה שכל עיקר צורך הקהל זה היה כעבור התשובה, לפי שאמרו חז"ל (ויקרא רבה ל ז) שיום ראשון של חג וקרא ראשון לחשבון עונות, על כן הם צריכים לעשות תיכף הכנה אל התשובה והכנה זו היא הקהל זה שהמלך מקהיל את העם וקורא לפניהם מן אלה הדברים כי רוב הספר דברי תוכחות עלי עוון ודברי כבושים, וכבר ידוע שהקהל יש בו צורך גדול אל התשובה כי על ידי שהם מקוהלים יהיו אגודה אחת וישו שכם אחד, לשון אל ה' כדי שיהיו השבים רבים... בזמן שישראל עושים תשובה אז מבקשים ותחנכים מלפניו יתברר על מחילת העוון ויאמרו אם לא למענינו יעשה אזי יעשה בשביל גמולי חלב שלא פשעו כדאימא בנוסח של אבינו מלכס חמול עלינו ועל עוללינו וטפנים, וכן אומרים עשה למען גמולי חלב וכו', וזהו השכר הניתן למביאייהם מן הסף שיאמרו לפניו יתברר עשה למען סף אלו המובאים בית ה'... ולפי פשוטו מדבר בסף שכבר הגיעו לחינוך

מנחת חינוך מצוה תריב (19)

וסף מפורש בתורה שחייבים ולא נתבאר שיעור השנים של סף, נראה דתיכף שיצאו מכלל נפל או בתולד שרוב כלו חדשיו חייב במצוה זו.

משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפלה סימן קכד סעיף ז (20)

(כח) הקטנים - וצריך שיחנכם שיעמדו באימה ויראה, והקטנים ביותר הריצים ושבבים בבהכ"נ בשחוק מוטב שלא להביאם דהרגל נעשה טבע וגם שמטרידים להצבור בתפילתם, ומלבד כ"ז נכון להאב המביא קטנים כאלו לבהכ"נ להשגיח על בגדיהם וסנדליהם אם הם נזיזים כדי שלא להכשיל בזה להמתפללים בתוך ד' אמותיהם

שו"ת אפרקסתא דעניא חלק ג - אבן העזר סימן רמז (21)

אפילו בקטני קטנים שלא הגיעו לחינוך ואינם יודעים לעשות רע, שרבים אומרים לנפשם, שאין זה בכלל תועבה אשר שמה ה', אבל הבל יפצה פיהם... אדרבה הרושם הנעשה על לב וזיגה בבלי דעת כחו יותר חזק ומתמיד, כמ"ש בס' התוה"ז פ' וילך בפ' הקהל בטעם מצוות הבאת הסף, דכשביל שא"י עדיין מטרת העולם, כח הציור חזק בהם ע"ש, וע"י במנחת חינוך מצוה תרי"ב שכל ז"ל, ולא נתבאר שיעור השנים של הסף, נראה דתיכף שיצאו מכלל נפל ע"ש, והרמב"ן עה"ת כתב דאין הכנה על יונקי שדים שלא הקרובים להתחנך, אלא דסיים שם, אבל רבותינו אמרו כדי ליתן שכר למביאייהו ע"ש, זאת אומרת לפ"ד רז"ל גם יונקי שדים בכלל... וכמבואר במס' אבות פ"ב ריב"ח אשרי וילדותו, ופי' הרע"ב ז"ל: דמיום שנולד לא הוציאה עריטתו מבהמ"ד כדי שלא יכנסו באזניו אלא ד"ת.

מסכתות קטנות מסכת סופרים פרק יח (22A)

ביום שהושיבו את ר' אלעזר בן עזריה בישיבה, פתח ואמר, אתם נצבים היום כולכם, טפכם משיכם... טף למה בא, כדי ליתן שכר למביאייהו. מיכן נהגו בעת ישראל קטמת לבא לבתי כנסיות, כדי ליתן שכר למביאייהו...

ספר אור זרוע ח"ב - הלכות שבת סימן מח (22B)

ואחר שקרא הולך ש"צ ויושב על קסידרא וכל התנוקות הולכין וממשקין לס"ת כשגללה הגולל. ומנהג יפה הוא זה לחנך את התנוקות למצות ולזרזם וזומה להיהא דמס' סופרים דמסיק לא היו מניחים בניהם קטנים אחריהם אלא היו מוליכין אותם לבתי כנסיות כדי לזרזו במצות... וגם מחמת שבאים קטנים לביהכ"נ ונכנסת יראת שמים בלבם כדתנן יהושע בן חנניא אשר יולדתו. ומפרש ביר' פ"ק דיבמו' משום שהי' אמו מוליכתו לביהמ"ד כדי שידבקו אזניו בד"ת והיינו דתנן (יהושע) בן חנניא אשרי יולדתו.

תלמוד ירושלמי מסכת יבמות פרק א דף ג טור א /ה"ב (22C)

מעשה שנכנסו זקנים אצל ר' דוסא בן הרכינס לשאול לו...ראה את רבי יהושע וקרא עליו את מי יורה דיעה זכור אני שהייתה אמו מולכת עריסתו לבית הכנסת כשביל שיתדבקו אזניו בדברי תורה

שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת ספר תורה סימן קמט סעיף א (22D)

ויש שכתבו שמביאים התינוקות למשק התורה, כדי לחנכם ולזרזם במצות, וכן נוהגין. (אור זרוע).

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף קי עמוד ב (23A)

אתמר, קטן מאימתי בא לעולם הבא? רבי חייא ורבי שמעון בר רבי, חד אמר: משעה שגולד, וחד אמר: משעה שסיפר. מאן דאמר משעה שגולד - שנאמר (תהלים כ"ב) יבא ויגידו צדקתו לעם נולד כי עשה. ומאן דאמר משעה שסיפר - דכתיב (תהלים כ"ב) זרע יעבדנו יספר לה' לדור. אתמר, רבינא אמר: משעה שקרע. דכתיב זרע יעבדנו. רב נחמן בר יצחק אמר: משעה שנימול, דכתיב (תהלים פ"ח) עני אני וגוע מנער משאתי אמיר אפונה. תנא משום רבי מאיר: משעה שיאמר אמן, שנאמר (ישעיהו ל"ז) פתחו שערים ויבא גוי צדיק שמר אמונים, אל תקרי שמר אמונים, אלא שאומר אמן. מאי אמן? אמר רבי חנינא: אל מלך נאמן.

ספר כלבו סימן יא (23B)

ואמר ז"ל גדול העונה אמן יותר מן המברך ופותחין לו שערי גן עדן שנאמר (ישעיה כו, ב) פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים אל תקרי אמונים אלא אמונים, ומאותה שעה זוכין התינוקות לחיי העולם הבא, ואם כן אוי להם למדברים דברים בטלים או שחוזק בשעת התפלה ומונעין בניהם מחיי העולם הבא, כי יש לנו לעשות ק"ו בעצמו מן (חסר כאן) כל שכן אנו שעומדין לפני מ"ה הקדוש ב"ה, כי ראינו בעוננו כמה בתי כנסיות שנחרבו על שנהגו בהם קלות ראש ונהפכו להיות בת ע"ז ועליהם אמר הנביא (ירמיה ז, יא) המערת פריצים היה הבית הזה, על כן כל אחד ואחד יתן אל לבו להיות ירא וחרד מפני בוראו. ולא ידבר בשעה שהחזן מתפלל שמנה עשרה, הטעם למה גדול העונה אמן יותר מן המברך לפי שאמן בגימטריא כאותיות השם בקריאתו ובכתבו המברך ברכו ככתבו והעונה אמן ברכו מזה ובזה ומאמן אותו בהן.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפלה סימן קכד סעיף ז (23C)

הגה: וילמד בגוי הקטנים שיענו: אמן, כי מיד שהתינוק עונה: אמן, יש לו חלק לעולם הבא (כל בו).

שו"ת בנימין זאב סימן קסג (24A)

מצאתי בספר האגודה בברכות פר' כיצד מברכין משם ספר כל בו... ולא ימשק אד' לבניו בבי' הכנסת להודיע שאין אהבה כאהבת הקדוש ברוך הוא

שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפלה סימן צח סעיף א (24B)

ואסור לאדם למשק בניו הקטנים בבהכ"נ, כדי לקבוע בלבו שאין אהבה כאהבת המקום (בנימין זאב סי' קס"ג ואגודה פ' כיצד מברכין).

ילקוט יוסף אורח חיים סימן קנ"א (24C)

טז לא ימשק אדם לבניו בבית הכנסת, כדי לקבוע בלבו שאין אהבה כאהבת המקום. ומה שיש נוהגים להתמשק עם העולה לספר תורה בבית הכנסת, מאחר ואין נוהגים כן בארץ ישראל, יש למונעם מלנהוג כן, ומצוה לבטל המנהג בדרכי נועם. אולם אין לגרום מחלוקת עבור דבר זה, אחר שהנוהגים כן אין כוונתם להראות חיבה, אלא דרך כבוד בעלמא. ומותר למשק ידי אביו ורבו לכבוד והקנעה, אפילו בבית הכנסת.